

Erkenning meerjarige boomkwekerijgewassen als rustgewas dichterbij

‘Ruimer aanbod verse percelen is voor iedereen goed’

De discussie over rustgewassen raakt de boomkwekerij steeds directer in de praktijk. Voor veel kwekers gaat het daarbij niet om de vraag óf zij aan vruchtwisseling en bodemverbetering doen, maar of de huidige regels wel passen bij een sector die grotendeels met meerjarige teelten werkt. De recente motie van SGP-Kamerlid André Flach, die in maart door de Tweede Kamer werd aangenomen, zet de deur open voor erkenning van meerjarige boomkwekerijgewassen als rustgewas binnen het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn. Daarmee zou meer ruimte kunnen ontstaan in bouwplannen en in de samenwerking tussen boomkwekers en akkerbouwers.

Auteur: Jan van Staalduinen

Waarom die erkenning voor de sector zo zwaar weegt, wordt snel duidelijk in de praktijk. Henk Huijsman van Laxsjon Plants wijst erop dat de behoefte aan verse grond in de boomkwekerij groot is, zeker voor gewassen als eik en beuk. Die groeien aantoonbaar beter op percelen waar niet jarenlang vergelijkbare teelten hebben gestaan. Volgens hem wringt het nu vooral daar waar akkerbouwers percelen beschikbaar zouden kunnen stellen, maar dat minder snel doen zolang boomkwekerijgewassen niet meetellen binnen de huidige systematiek van rustgewassen. Zodra met name meerjarige boomkwekerijteelten daarin een plek krijgen, wordt het volgens Huijsman aantrekkelijker om in rotatieplannen samen te werken.

Grond weer op peil brengen

André Wijnstra van Boomkwekerijen Jan H. Kloosterhuis B.V. herkent dat beeld. Op zijn gemengde bedrijf is rotatie al jarenlang onderdeel van de normale bedrijfsvoering. Hij benadrukt dat dit niet begint bij regelgeving, maar bij teelttechniek. Het bedrijf roteert gemiddeld een derde van het areaal en gebruikt onder meer graan en suikerbieten om de grond weer op peil te brengen. ‘Dat doen we niet omdat het moet, maar omdat het beter is voor je gewas,’ zegt hij. Juist daarin zit voor hem de

kern van het probleem: de sector werkt in de praktijk al aan bodemkwaliteit en vruchtwisseling, maar de regelgeving sluit daar niet altijd op aan.

Knelpunten

De spanning wordt zichtbaar op perceelniveau. De rustgewasverplichting binnen het 7e Actieprogramma Nitraatrichtlijn geldt specifiek voor zand- en lössgronden en schrijft voor dat op een perceel in de periode 2023 tot en met 2026 minimaal één keer een rustgewas als hoofdteelt wordt geteeld. Op klei- en veengronden geldt deze verplichting niet. Daarnaast spelen binnen het Gemeenschappelijk Landbouwbeleid bredere regels rond gewasrotatie op bouwland. Juist het onderscheid tussen deze regelingen en het feit dat verplichtingen op perceelniveau worden beoordeeld, zorgt in de praktijk voor knelpunten.

Ruimte voor betere keuzes

‘Er blijft altijd een deel van je percelen over waar het niet uitkomt,’ vervolgt Wijnstra. ‘Bij ons is dat ongeveer vijftien procent. Soms moet je op een goed perceel graan als rustgewas zaaien, terwijl je daar boomteelt bedoeld had. En die meerjarige boomteelt is als rustgewas misschien nog wel effectiever dan graan. Zodra die

status is toegekend, krijgen ondernemers meer ruimte om keuzes te maken die ruimschoots binnen de regels vallen en beter aansluiten op hun teeltplanning en bedrijfsvoering. Dat zou de zware druk die de huidige regelgeving oproept al een heel stuk verlichten.'

Daarmee raakt Wijnstra de kern van de discussie: de systematiek is generiek, terwijl bedrijven en percelen sterk van elkaar kunnen verschillen. Het vraagstuk rond rustgewassen in de boomkwekerij gaat niet over de bereidheid van ondernemers om te werken aan bodem- en waterkwaliteit. Die inzet is er al. Het gaat om de vraag of de huidige regels, die grotendeels zijn ingericht op jaarlijkse teelten, voldoende aansluiten bij een sector die werkt met meerjarige productiesystemen. 'Het probleem is niet dat we niet roteren,' vat André Wijnstra samen.

Dirand van Wijk

'Maar dat wij anders willen en zouden moeten roteren dan waar de regels van uitgaan.'

Verwarring

Ook over de term rustgewas zelf bestaat in de praktijk regelmatig verwarring. Rustgewassen zijn geen vaste categorie van meerjarige teelten, maar worden aangewezen via de gewascodelijst. In veel gevallen gaat het juist om éénjarige gewassen, zoals granen, die bijdragen aan het beperken van nitraatuitspoeling en het verbeteren van de bodemstructuur. Tegelijk passen meerjarige teelten, zoals die in de boomkwekerij, niet altijd goed binnen een systematiek die uitgaat van jaarlijkse hoofdteelten en rotatiemomenten. Dat betekent dat meerjarige boomkwekerijgewassen niet automatisch als rustgewas worden aangemerkt, ook al kunnen ze in de praktijk wel bijdragen

Henk Huijsman

aan een efficiënte nutriëntenbenutting en een stabiel bodemleven.

Inpassen in het beleid

Vanuit LTO Nederland zet Erik Stuurbrink daar al langer op in. Hij ziet erkenning van meerjarige boomkwekerijgewassen als rustgewas als een logische stap om de sector beter in te passen binnen het bestaande beleid. 'Boomkwekerijgewassen staan vaak meerdere jaren op hetzelfde perceel en wortelen relatief diep,' zegt hij. 'Daardoor nemen ze nutriënten efficiënt op en is de kans op uitspoeling beperkt. Dat wordt in de huidige systematiek nog onvoldoende erkend.' Tegelijk wijst hij erop dat een eventuele erkenning onderdeel moet zijn van een bredere afweging binnen het volgende actieprogramma, waarin ook andere maatregelen, zoals de gebruiksnormen voor stikstof, een rol spelen.

Praktijkonderzoek

Dat de discussie niet alleen beleidsmatig is, maar ook inhoudelijk onderbouwd wordt, blijkt uit onderzoek van Compas Agro. Dirand van Wijk verwijst naar meerjarige proeven op zandgrond in Grubbenvorst, uitgevoerd op verzoek van het ministerie van LNV. Daarbij werd gekeken naar de relatie tussen stikstofgift, gewasontwikkeling en nitraatuitspoeling in laurierkers. 'In deze proeven hebben we geen nitraatuitspoeling kunnen vaststellen,' zegt Van Wijk. 'Wel zagen we dat een lagere stikstofgift direct effect heeft op de groei en ontwikkeling van het gewas.' Volgens hem onderstrepen deze resultaten dat meerjarige teelten nutriënten efficiënt kunnen benutten, maar ook dat een passende bemesting essentieel blijft voor een goede teelt.

André Wijnstra

Erik Stuurbrink

Met het oog op het volgende actieprogramma, dat vanaf 2027 van kracht moet worden, ligt hier nog een uitdaging. Als beleid en praktijk beter op elkaar worden afgestemd, ontstaat er ruimte voor een systeem dat zowel ecologisch als economisch houdbaar is. Voor de boomkwekerij ligt daar de kans om te laten zien dat meerjarige teelten niet buiten het systeem vallen, maar er juist een volwaardige plaats in verdienen.

BE SOCIAL
Scan, lees & deel!